

vanje iz povijesti u Sloveniji (164.-176.), vezan za temu uvođenja državne mature, kao i znanstveni prilog o proslavljanju Međunarodnog dana žena u Hrvatskoj Ide Ograjšek *Osmi mart – Međunarodni dan žena* (112.-141.).

O koristi časopisa možda bi najbolje mogli govoriti sami nastavnici i profesori povijesti, no podaci o broju pretplatnika koji raste iz mjeseca u mjesec, kao i samoinicijativni prijedlozi njegovih glavnih korisnika o radovima koje bi htjeli vidjeti na njegovim stranicama, govore o interesu stručnoga kadra za takav, za sada jedini povijesni časopis u Hrvatskoj, koji može služiti kao priručnik, a ujedno i obogatiti svakidašnju nastavu.

Tihana Luetić

Gazophylacium. Časopis za znanost, umjetnost, gospodarstvo i politiku, god. 8, br. 3.-4., Zagreb, 2003., 116 str.

U izdanju Udruge za očuvanje, obnovu i korištenje kulturnog blaga – Pinta, objavljen je broj 3.-4., osmoga godišta časopisa *Gazophylacium*. U njemu je objavljeno 14 znanstvenih i popularnih članaka koji obuhvaćaju široki raspon tema, s naglašenom komponentom interdisciplinarnosti.

U uvodnom radu *Medicinski fakulteti, liječnička društva i prve hrvatske liječnice* (5.-22.), Biserka Belicza opisuje borbu žena za pravo na stručno sveučilišno obrazovanje na medicinskim fakultetima, a kako bi stekle akademski status i zvanje "doctor medicinae universae", te pravo na obavljanje liječničke prakse. U prvom dijelu rada autorica iznosi najstarije spomene liječnica iz hrvatskih krajeva, koji potječu iz 14., 16., i 18. stoljeća. Drugi dio obuhvaća razdoblje 18. i 19. i prvog desetljeća 20. stoljeća, a naglasak je na pokušajima otvaranja medicinskih škola i fakulteta u hrvatskim krajevima. Na taj način autorica razjašnjava razloge obrazovanja prvih hrvatskih liječnica na stranim sveučilištima. U posljednjem dijelu rada ilustriraju se stajališta *Sbora liečnika kr. Hrvatske i Slavonije* prema pojavi prvih diplomiranih liječnica, njihovu školovanju, statusu i radu.

Sljedeći je rad *Zanimljivosti o broju 13* (23.-26.) Nenada Trinajstića. U njemu autor, čije je prezime izvedeno iz tog (ne)sretnog broja, iznosi nekoliko zanimljivosti o broju 13 na primjerima iz povijesti, mitologije, kršćanstva, glazbe, književnosti, filma, kemije. Također navodi primjere triskaidekafobije i triskaidekafilije kao posljedice suvremenog praznovjerja.

Kao povod pisanju članka *Ostvarenost žene promatrana kroz lik svete Klare Asiške* (27.-34.) autor Tomislav Zdenko Tenšek ističe 750. obljetnicu smrti sv. Klare te obilježavanje "Klarine godine" (11. kolovoza 2003. – 11. kolovoza 2004.). Kao glavna nit vodilja u radu se prožimlje povezanost sv. Franje i sv. Klare, a pogotovo utjecaj sv. Franje na razvoj Klarine duhovnosti. U prvom dijelu rada autor na temelju djela Tome Čelanskog, autora životopisa sv. Franje i sv. Klare, opisuje Klarino djetinjstvo, mladenaštvo te njezino rano poznanstvo sa sv. Franjom. U drugom dijelu rada naglasak je na nekim osnovnim značajkama njezina duhovnog puta.

Ivan Ptiček autor je članka *Program opravdanosti organiziranja poduzetničke zone (primjer izrade)* (35.-43.). Analizira se mogućnost pokretanja poduzetničke zone u suodnosu lokalne samouprave i investitora, te se iznosi detaljni teoretski primjer organizacije osnivanja i razvoja takve zone. Pažnja je poglavito usmjerena nizu uvjeta neophodnih za realizaciju takvog pothvata. Članak je popraćen nizom tabličnih prikaza o etapama projekta.

Ljiljana Mokrović u radu *Ivan Perkovac (1826.-1871.)* (44.-50.) iznosi podatke o tom istaknutom političaru, novinaru, piscu i drugom po redu tajniku Matice hrvatske. Ukratko se osvrće na njegovo političko djelovanje u sklopu Narodne stranke i zasjedanja Hrvatskog sabora 1861. i 1865. go-

dine. Autorica posebno ističe Perkovičevu novinarsku i književnu ulogu. Uredništvo u književnom listu Neven, političkim listovima Pozor i Novi Pozor, te beletrističkom listu Vienac osiguralo mu je istaknutu ulogu u razvoju hrvatskog novinarstva. U njegovu književnom radu dominiraju memoaristika i realističke novele iz seoskog života.

Sudjelovanjem u europskoj međuregionalnoj suradnji na području prostornog planiranja i zaštite okoliša, Hrvatska se više od 80 godina nalazi uz bok razvijenih europskih zemalja na tom području. To pokazuju podaci o aktivnostima Hrvatske u Prvoj komisiji RZ Alpe-Jadran i njezinu prethodniku Kvadrigonu. Tako se u radu Eduarda Kušena *Radna zajednica Alpe-Jadran, skrb za prostor i okoliš* (51.-60.) opisuju okolnosti osnivanja i rad Kvadrigona, a zatim i Prve komisije Radne zajednice Alpe-Jadran. Na kraju rada nabraja se i analizira nekoliko stručnih četverojezičnih odnosno peterojezičnih publikacija, npr. Prva zajednička izložba o prostornom planiranju (1977.), Glosar pojmova iz prostornog planiranja Alpe-Jadran (1982.).

U *posjeti plemićkom gradu Vrbovcu kraj Huma na Sutli* (61.-66.) članak je Željka Tomičića. U njemu autor, koji je ujedno i voditelj sustavnih arheološko-konzervatorskih istraživanja započetih 2001. godine, a uspješno nastavljenih u 2002. i 2003. godini, iznosi temeljne podatke o tomu važnom kulturno-povijesnom nalazištu. Brojni arheološki inventar burga Vrbovec dokazuju visoku razinu života svojih vlasnika koji ga grade, adaptiraju i proširuju u razdoblju od 13. do 15. stoljeća.

Idući članak naslovljen je *Nezapačena suša 2003. godine* (67.-73.). U njemu autor Dražen Kaučić donosi podatke o velikoj hidrološkoj suši, najizraženijoj u posljednjih 59 godina. Suša 2003. godine dugo će se pamtili jer je bila dugotrajna, a vode je nestalo i u dubljim slojevima tla, čak i na 60 cm dubine. Autor prati tijek suše po mjesecima, od druge dekade veljače do početka listopada. Iznosi podatke o količini oborina, prosječnim temperaturama zraka i tla. Sam tekst popraćen je tabličnim prikazima i statističkim podacima. Na kraju se autor osvrće na posljedice koje je suša imala na razvoj i urod ratarskih kultura.

Do početka 19. stoljeća Zagreb je imao samo nekoliko hospitala koji su se bavili karitativnim radom. Prva je bolnica otvorena 1804. godine na trgu Harmici i povjerena redu Milosrdne braće. Nakon Prvoga svjetskog rata dolazi pod državnu upravu te od tada nosi naziv "Opća javna zakladna bolnica pod državnom upravom" ili Zakladna bolnica, jer se gradila uz pomoć brojnih zaklada. Vladimir Dugački u radu *Zagrebačka Zakladna bolnica na Harmici (Jelačićevom trgu), 1804.-1931. Ususret 200. obljetnici* (74.-79.) prati razvoj te bolnice od njezina osnutka do rušenja i preseljenja na lokaciju Sv. Duh, gdje se i danas nalazi. Autor posebnu pažnju posvećuje razvoju bolnice, proširenju i nadogradnji novih odjela te usavršavanju postojećih. Istaknuto mjesto u radu našli su i brojni liječnici, a neki od njih bili su začetnici pojedinih specijalističkih grana medicine u Hrvatskoj.

Hervoj Vančik na početku rada *Dva pogleda na umjetničko u znanosti* (80.-83.) raspravlja o "neplodnoj znanosti" u poticajnom smislu, odnosno analizira što je "dosadno u znanosti". Zatim detaljnije govori o povezanosti umjetnosti i znanosti, u ovom slučaju poglavito kemije. Pri tome smatra doživljaj lijepoga u znanosti kao uzbuđenje u nalaženju zakonitosti tijekom vremena što se poistovjećuje s doživljajem glazbe te kao bezvremenski likovni izraz.

Problematikom i mogućnostima hrvatsko-japanske poslovne suradnje u radu *Prilog promišljanju o mogućnosti hrvatsko-japanske poslovne suradnje* (84.-88.) bavi se Zoran Stiperski. Budući da je dosadašnja suradnja tih dviju zemalja bila ograničena, autor ističe važnost daljnjeg djelovanja za ostvarenje veće suradnje, poglavito zbog bržeg ekonomskog razvoja Hrvatske. Autor navodi nekoliko mogućih oblika hrvatsko-japanske poslovne suradnje, a ističe i preduvjete koje Hrvatska treba osigurati kako bi privukla japanske kompanije kao poslovne partnere.

Alojz Jembrih u članku *Josip Voltić i njegovo djelo (Uz 200. obljetnicu njegova Ričoslovnika 1803.)* (89.-107.) predstavlja tog jezikoslovca i književnika iz Istre, koji je živio i djelovao u Beču. Autor najprije ukratko opisuje njegov život i djela, a zatim detaljnije analizira Voltićevo djelo *Lettere Viennesi* (Bečka pisma, Beč, 1789.). U njima Voltić iznosi svoja prosvjetiteljska uvjerenja i kritizira bečku birokraciju jozefinističkog razdoblja. U posljednjem dijelu članka autor upoznaje nas s Voltićem kao leksikografom te ujedno i prikazuje njegovo najpoznatije djelo – rječnik Ričoslovník.

Zoran Velagić autor je članka *Primjeri međuodnosa hrvatskih autora 18. stoljeća* (108.-110.), u kojemu upozorava na nekoliko aspekata međuodnosa hrvatskih autora koji su djelovali u 18. stoljeću, a svoje djelovanje uglavnom usmjeravali prema objavljivanju vjerskih djela na narodnom jeziku. Navodi nekoliko primjera iz hrvatske književnosti 18. stoljeća kojima dokazuje da su se autori, bez obzira na pripadnost različitim crkvenim redovima, poznavali i podupirali. Autor ističe tri aspekta njihovih međuodnosa: odnos autor-cenzor, korištenje djela prethodnika u referentne svrhe, te izrazi zahvalnosti i prijateljstva upućeni kolegama u posvetama.

U posljednjem radu, *Priče ispod Medvednice i Ivančice* (111.-114.), Mario Harapin donosi teme i suradnike istoimene radioemisije koje su emitirane od 23. listopada 2002. do 28. siječnja 2004. Emisija je jedna od rijetkih na Prvom programu Hrvatskog radija koja se emitira u kontinuitetu od 17. studenoga 1998. U njoj se obrađuje razni spektar tema, od prikaza narodnih običaja, aktualnih događaja na lokalnoj razini, povijesti toga kraja do promocija knjiga.

Maja Katušić

Cahiers de civilisation médiévale, X^e-XIIe siècles [Zbornik srednjovjekovne civilizacije, X.-XII. st.], 46e année, Centre d'études supérieures de civilisation médiévale, Poitiers, 2003., br. 181-184, 419 str. i 184b: CD-Rom *Tables* [Tabele]1983.-2002.

U ovom godištu *Zbornika* objavljeno je jedanaest članaka, dva eseja, 41 prikaz i jedna kronika. Na dopunskom CD-ROM-u (184b) nalaze se sažeci svih radova objavljenih od 1983. do 2002. godine, ukupno 353 rada, te bibliografija 817 prikaza objavljenih u istom razdoblju.

Modele clunisien de la justice divine et mode de la rationalité [Clunyjevski model božanske pravde i modalitet racionalnosti] (3.-21.), rad je Thierryja Lesieura. Na temelju analize tekstova Odonia iz Clunya, posebice njegovih propovijedi *Collationes* i djela *Vita Geraldi*, razmatran je proces uspostave (od X. stoljeća) kršćanske pravde u svjetovnom društvu. Budući clunyjevski opat razjašnjava ulogu dvaju uzbuđenja (*affectus*), to jest ljubavi (*amor*) i straha (*timor*), pri individualnom razlučivanju dobra i zla. Dok su klasični filozofi i prvi kršćanski teolozi razmatrali prvenstveno koncept racionalnosti kao umnu i duhovnu manifestaciju ljudskoga roda, lišenu emocija, u X. se stoljeću samostanski svijet želi približiti svjetovnom društvu, čak i neukom. Stoga je bilo potrebno unositi i tjelesnu dimenziju rasuđivanja u modelu racionalizacije. Odon polazi od stajališta da su bol, sram i poniznost djelo božanske pravednosti, jer svatko tko čini zlo tjelesno osjeća te manifestacije nelagodnosti. Strah od Boga (jedna od manifestacija straha – *timor*) jest nužan osjećaj koji pokreće ljude da teže i žele (*amor*) postati boljima. Više nisu razdvojeni duša – kao dosad jedina mjerodavna prosuditeljica dobra i zla – i tijelo, nego su tjelesne manifestacije – u potpunom smislu te preko pokreta i u glazbi, koja je u srednjovjekovnom konceptu bila smatrana jednom od manifestacija pokreta – način poniranja, na racionalan način, u Božju providnost, pa su time i dio manifestacije Njegova plana za čovječanstvo. Ujedinjujući dosad razdvojene osobine ljudskog roda, reformatorski su učenjaci htjeli utemeljiti novi model racionalnosti kojim se Božja pravednost može približiti i razjasniti i neuku čovjeku.